

Teoretisk og komparativ syntaks

Sten Vikner

Kan teoretisk syntaks og komparativ syntaks overhovedet forbindes? Jeg vil her prøve at argumentere både for at det kan de, og for at begge områder vinder ved at blive sat i forbindelse med hinanden.¹

1. Hvorfor komparativ syntaks?

Selvom man ikke altid gør sig det klart, indtager den komparative lingvistik på en måde allerede en central position på danske universiteter: Når man underviser danskere i italiensk udtale eller tysk ordstilling, er det oplagt at sammenligne med dansk udtale og dansk ordstilling. På den anden side er der også en meget forståelig tendens i enkeltfilologierne til at koncentrere sig om det enkelte sprog. I modsætning hertil vil jeg her argumentere for værdien af at fokusere på den større sammenhæng, fx ved at sammenligne dansk ikke kun med svensk eller tysk, men også med mange andre sprog.

Den komparative lingvistik undersøger forskelle mellem sprog. Dette kan være interessant og nyttigt i sig selv, men det er også muligt at gå et skridt videre. Jeg mener at den komparative lingvistik skal undersøge hvilke typer variation mellem sprog der findes, og hvilke der ikke findes. Dermed vil den bidrage til vores viden om den menneskelige hjernes spændvidde og begrænsninger. Den eksplisite sammenlignende synsvinkel vil også lade sprogenes egenart og karakteristiske kontur træde mere prægnant frem end hvis man behandler hvert sprog for sig i isolation.

2. Hvorfor også teoretisk syntaks?

Som Darwin skriver, kan man ikke bruge data til nogetsomhelst hvis man ikke har en teori:

- (1) *About thirty years ago there was much talk that geologists ought only to observe and not theorise; [...] at this rate a man might as well go into a gravel-pit and count the pebbles and describe the colours. How odd it is that anyone should not see that all observation must be for or against some view if it is to be of any service.*

¹ Tak til Ken Ramshøj Christensen, Henrik Jørgensen, Carl Vikner og til publikum ved min tiltrædelsesforelæsning i februar 2006, og især tak til Ole Togeby for altid at være parat til en debat om både detaljer og store linjer inden for de forskellige tilgange til lingvistikken.

(For omkring tredive år siden var der meget snak om at geologer kun burde observere og ikke teoretisere. ... Dette ville svare til at gå ud i en grusgrav og tælle alle småstenene og beskrive deres farver. Hvor er det mærkeligt at der er nogen der ikke kan se at al form for observation skal være for eller imod et bestemt synspunkt hvis det skal være til nogen nytte.)

(Charles Darwin i et brev til Henry Fawcett 18.09.1861,
citeret fx i Gould 1992 og i Shermer 2001)

Som andre videnskaber er komparativ lingvistik meget mere interessant og anvendelig hvis den har et solidt teoretisk fundament. Med andre ord komparative lingvister bør ikke bare gå ud og samle en hel masse data fra en hel masse sprog. Komparative lingvister bør søge at redegøre teoretisk for så mange overfladeforskelle mellem forskellige sprog som muligt ved at udlede dem fra så få underliggende (mere abstrakte) forskelle som muligt.

Et eksempel på dette kunne være den forskel der er mellem dansk og svensk med hensyn til stillingen af verbalpartiklerne (Vikner 1987:262):

(2)			objekt	partikel
a.	dansk	Ole smed	tæppet	ud
b.	svensk	*Ole kastade	mattan	bort

(3)			partikel	objekt
a.	dansk	*Ole smed	ud	tæppet
b.	svensk	Ole kastade	bort	mattan

En anden forskel mellem de to sprog har at gøre med konstruktioner med *lade* (Vikner 1987:262):

(4)			objekt	verb
a.	dansk	Ole lod	tæppet	støvsuge
b.	svensk	*Ole lät	mattan	dammsuga

(5)			verb	objekt
a.	dansk	*Ole lod	støvsuge	tæppet
b.	svensk	Ole lät	dammsuga	mattan

Ovenstående er to forskellige forskelle mellem dansk og svensk, men hvad nu hvis man antog at de udgjorde to forskellige eksempler på den *samme* forskel? En sådan hypotese ville forudsige at andre sprog også behandler disse to konstruktioner parallelt. Fx hvis der var et sprog der tillod både (2) og (3), så ville vi nu forvente at det samme sprog også ville tillade både (4) og (5). Dette er nøjagtig den rigtige forudsigelse for norsk.

Et sådant typologisk perspektiv gør det ikke alene muligt at opstille typologiske forbindelser og forudsigelser (fx af typen "kun sprog som har X, har også Y"), men også at forankre og begrunde disse teoretisk.

Ved at sammenligne både forskellige sprog (fx dansk vs. svensk) og forskellige stadier af samme sprog (fx oldnordisk vs. moderne dansk) bliver det muligt at give et kvalificeret bud på hvad der udgør mulige (og umulige) typer af sprogvariation.

Herved skabes et solidt fundament for anvendt lingvistik af mange slags, lige fra datalingvistik til forskning i indlæringsvanskeligheder, og herved integreres teori og empirisk forskning.

I lingvistikken nutildags er der to teoretiske paradigmer der dominerer, det formelle og det funktionelle. Begge tilgange har mange tilhængere på verdensplan, og også i det øvrige Skandinavien. Imidlertid er interessen for teoretisk lingvistik kun i begrænset omfang slået igennem i Danmark.

For at lingvistikken kan bidrage til andre videnskabelige områder, fx neurologi, psykologi og informatik (inklusive kunstig intelligens og datalingvistik), så er det absolut uomgængeligt at den i højere grad end hidtil beskæftiger sig med sit eget teoretiske fundament. Den funktionelle tilgang til sprogvidenskab, som er fremherskende i Danmark, har brug for et formelt og teoretisk modspil der er kvalificeret og konstruktivt, hvis dansk lingvistik i fremtiden skal kunne være med på internationalt plan.

3. Den teoretiske syntaks har brug for den komparative syntaks: Det finitte verbum i *ja/nej*-spørgsmål

Hjælpespørgsmål, eller *ja/nej*-spørgsmål, udgør et eksempel på hvordan den teoretiske syntaks kan drage nytte af den komparative syntaks. *Ja/nej*-spørgsmål er spørgsmål som man typisk kan besvare med et *ja* eller et *nej*, og på dansk begynder de med det finitte verbum:

(6) Havde Harry først købt billet i går?

Først lidt om sætningsstrukturen. Danske hovedsætninger har to positioner til venstre for subjektpositionen. I den første position er der et tidsadverbial i (7a) og et objekt i (7b). Denne position kaldes *fundamentfeltet* hos Diderichsen (1962) og *CP-spec* i den formelle syntaks. I den anden position står det finitte verbum i både (7a,b). Denne position kaldes *v* hos Diderichsen (1962) og fx C° i den formelle syntaks:

(7)	①	②	
a.	I går	Havde	Harry først købt billet
b.	Billet	havde	Harry først købt i går

Det teoretiske spørgsmål er nu om *ja/nej*-spørgsmål som (6) skal analyseres således at det finitte verbum er i den første af disse to positioner, (8a), eller i den anden, (8b):

(8)	①	②	
a.	Havde		Harry først købt billet i går?
b.		Havde	Harry først købt billet i går?

De fleste diskussioner af emnet anbefaler analysen i (8b), fx Diderichsen (1962:193), Hansen (1980:46), Allan et al. (1995:494), Vikner (1995:49) og Jørgensen (2000:73).

Hansen (1980:46) siger direkte "man kunne naturligvis ligeså godt sige at det var det finitte verbum der stod i [første position] i den slags tilfælde, men det er lettere at vedtage en gang for alle at det finitte verbum altid står [i anden position]".

I den formelle analyse i Vikner (1995:49) er X-bar-strukturen kun kompatibel med (8b), førstepositionen er en position for et helt syntagma ("phrase") hvorimod andenpositionen er en position kun for en kerne, og "havde" er en kerne og ikke et syntagma (se også Vikner 2005a:383-384).

Man kunne måske endda sige at Occams ragekniv ("man bør ikke antage flere enheder end nødvendigt") taler for (8b) og imod (8a), idet antagelsen af (8b) kun ville være endnu et eksempel på et finit verbum på andenpladsen, oveni fx (7a) og (7b). Antagelsen af (8a) derimod ville være noget ganske nyt, idet der ellers normalt ikke foreslås andre eksempler på et finit verbum på førstepladsen.

Mindst to danske lingvister er dog uenige. Arndt (2003:244) siger om dansk sætningsstruktur at "vi kan placere snart sagt hvad som helst forrest (dog sjældent V, og v kun i spørgende sætninger, men de kan også betragtes som sætninger uden forfelt)". Med andre ord, han foretrækker (8a), men han nævner også (8b) som et alternativ.

Togeby (2003:56, 58) foretrækker også (8a), selvom han siger at (8b) ville gøre analysen "lettere". Grunden til at Togeby (2003:58, fn 1) foretrækker (8a), er at kun hvis man antager (8a), har man en forskel mellem et *ja/nej*-spørgsmål som (6) og en subjektløs sætning af den type som man kan finde i fx dagbogstekster:

(9) Har aldrig skrevet dagbog før

Togeby siger altså at hvis vi antager at verbet i et *ja/nej*-spørgsmål er i den første position, (8a), så kan vi redegøre for forskellen mellem *ja/nej*-spørgsmålet og dagbogseksemplet. Idet dagbogseksemplet, (9), må antages at have en **tom** første position (pladsen hvor subjektet burde have stået), kan dette kun være forskelligt fra et *ja/nej*-spørgsmål hvis et *ja/nej*-spørgsmål har **det finitte verbum** i den første position, ifølge Togeby.

I modsætning hertil vil jeg foreslå at et *ja/nej*-spørgsmål som (6) og et dagbogseksempel som (9) har det **til fælles** at **de begge** har en tom første position. Hvor jeg er enig med Togeby (2003:58) i at den første position i dagbogseksemplet indeholder et ikke-udtalt subjekt, så mener jeg også at den første position i et *ja/nej*-spørgsmål indeholder et tomt eller ikke-udtalt element, nemlig et tomt

spørgsmåselement, angivet med *hv* i (10b). (Denne idé går mindst tilbage til Chomsky 1977, og måske længere).

(10)	①	②						
a.	[subj]	Har	aldrig	skrevet	dagbog	før		= (9)
b.	[hv]	Havde	Harry	først	købt	billet	i går?	= (6)

Antagelsen af at de to sætningstyper skal analyseres parallelt, altså som i (10), understøttes af de komparative data. Kun med denne analyse af *ja/nej*-spørgsmål kan man nemlig redegøre for den sammenhæng som er formuleret i Greenbergs (1963:82-83) "Universal 11":

(11) **UNIVERSAL 11.**

Inversion of statement order so that verb precedes subject occurs only in languages where the question word or phrase is normally initial. This same inversion occurs in yes-no questions only if it also occurs in interrogative word questions.

(Omvendt ordstilling i forhold til den deklarative ordstilling forekommer kun i sprog hvor spørgeordet eller spørgesyntagmet normalt står først. Samme omvendte ordstilling forekommer kun i ja/nej-spørgsmål hvis den også forekommer i spørgsmål med spørgeord.)

I den første sætning i (11) står der at kun de sprog hvor spørgeelementet (*hv*-elementet) normalt står først, også har omvendt ordstilling i delspørgsmål (*hv*-spørgsmål). Dette er fx tilfældet i dansk:

(12) Hvad købte Harry?

der både har et initialt *hv*-element, *hvad*, og omvendt ordstilling (verbet *købte* står før subjektet *Harry*). Det modsatte er tilfældet fx i kinesisk (eksempel fra Cheng & Rooryck 2000:2):

(13) Hufei mai-le shenme?
Hufei købte hvad?

hvor *hv*-elementet *shenme* ikke er initialt, og hvor der ikke er omvendt ordstilling (verbet kommer efter subjektet).

I den anden sætning af (11) står der at kun de sprog der har omvendt ordstilling i *hv*-spørgsmål, også har omvendt ordstilling i *ja/nej*-spørgsmål.

Med andre ord opstiller Greenberg (1963:82-83) en korrelation mellem det at have initiale *hv*-elementer og det at have omvendt ordstilling i *ja/nej*-spørgsmål.

Hvorfor er der sådan en korrelation? Hvis vi følger analysen af *ja/nej*-spørgsmål i (10b), er det ligetil. Så har de to konstruktioner (*ja/nej*-spørgsmål med initialt finit verbum og *hv*-spørgsmål med initialt *hv*-element) nemlig præcis samme struktur, (10b): et *hv*-element i den første position, det finitte verbum i anden

position, og først derefter kommer subjektet og resten af sætningen. Hvis vi antager at *ja/nej*-spørgsmål med spidsstillet verbum har et tomt *hv*-element i første position og det finitte verbum i anden position, så er det ikke uventet at *ja/nej*-spørgsmål med denne ordstilling kun forekommer i sprog der også har deres synlige *hv*-elementer i første position.

Med andre ord, hvis vi inddrager komparative data i vores overvejelser, er vi bedre i stand til at foretage det teoretiske valg mellem de to analyser i (8a) og (8b).

4. Den komparative syntaks har brug for den teoretiske syntaks: Er tysk et SVO-sprog?

Greenbergs ovennævnte artikel fra 1963 er en af de absolutte klassikere i den deskriptive komparative syntaks. Hans diskussion af "den grundlæggende ordstilling" ("basic word order") (Greenberg 1963:109) vil jeg her bruge som eksempel på hvordan den komparative syntaks også har brug for en hjælpende hånd fra den teoretiske syntaks.

Ved "den grundlæggende ordstilling" forstår Greenberg rækkefølgen af **subjektet, verbet og objektet**. Det at fastslå den grundlæggende ordstilling i et givet sprog er dog ikke så nemt som det måske kunne lyde til. Fx tillader dansk mindst fire forskellige rækkefølger:

- (14) a. Hvis Harry købte den her billet ...
 S V O
- b. Den her billet købte Harry
 O V S
- c. Købte Harry den her billet?
 V S O
- d. Jeg ved ikke hvad for en billet Harry købte
 O S V

Nu er spørgsmålet så hvilken af de fire der er den grundlæggende ordstilling i dansk. Her er jeg enig med Greenberg (1963:109) i at den grundlæggende ordstilling i dansk er Subjekt-Verbum-Objekt, som i (14a). Men selvom jeg er enig med Greenberg i hvad vi skal udnævne til den grundlæggende ordstilling i dansk, er jeg ikke enig med ham i hvorfor dette er tilfældet.

Greenberg (1963:109) anbringer *alle* de germanske sprog i den samme gruppe, nemlig **SVO**. Jeg finder det mere dækkende kun at klassificere de skandinaviske sprog og engelsk som **SVO**, (15), og at antage at den grundlæggende ordstilling i tysk, hollandsk og frisisk har objektet før verbet, dvs. at klassificere disse tre sprog som Subjekt-Objekt-Verbum, **SOV**, (16):

(15) SVO			verbum	objekt
a.	dansk	Jeg Har	Læst	Bogen
b.	islandsk	Ég Hef	Lesið	Bókina
c.	engelsk	I Have	Read	the book

(16) SOV			objekt	verbum
a.	hollandsk	Ik Heb	het boek	Gelezen
b.	frisisk	Ik Ha	it boekje	Lêzen
c.	tysk	Ich Habe	das Buch	Gelesen

Jeg Har bogen Læst

(Analysen af hollandsk, frisisk og tysk som SOV-sprog går tilbage til Bach 1962, Bierwisch 1963 og Koster 1975).

Hvorfor kategoriserer Greenberg tysk (og hollandsk og frisisk) som SVO? Han går ikke i detaljer på dette punkt, men bruger bare udtrykket "den dominerende ordstilling" (1963:76, 109).

Whaley (1997:106), en lærebog i deskriptiv komparativ lingvistik, er mere eksplicit angående hvorfor han er enig med Greenberg (1963) i at SVO er "den grundlæggende ordstilling" i tysk. Han udnævner en ordstilling til at være "den grundlæggende ordstilling" hvis der er en tendens til at modersmålstalende stærkt føler at det er den grundlæggende ordstilling ("if it tends to be strongly felt to be the basic order by native speakers"), eller hvis den tenderer til at være den hyppigste ordstilling, den mindst markerede ordstilling eller den pragmatisk mest neutrale ordstilling. Det drejer sig altså her om tendenser snarere end præcist formulerede antagelser.

Den klassificering af tysk som SOV som jeg (og mange andre) foretrækker, har en teoretisk basis: At sige at en bestemt ordstilling er "grundlæggende", betyder at den kan lægges til grund for en forklaring af ordstillingsmuligheder generelt. Det vil sige at når vi udnævner en bestemt ordstilling til at være den grundlæggende ordstilling, så skal alle andre ordstillinger kunne forklares ud fra den grundlæggende ordstilling. Spørgsmålet bliver altså hvor nemt eller enkelt det er at aflede de forskellige andre ordstillinger fra den grundlæggende.

Lad os først se på hvor kompliceret det er at aflede de forskellige ordstillinger hvis vi følger Greenbergs (1963:109) og Whaleys (1997:103) antagelse at den grundlæggende ordstilling er SVO:

(17) Hovedsætninger (med spidsstillet subjekt)

a.	Sie <u>erzählte</u> gestern eine Geschichte <i>Hun fortalte i går en historie</i>	ingen flytninger nødvendige
b.	Sie hat ___ gestern eine Geschichte <u>erzählt</u> <i>Hun har i går en historie fortalt</i>	perfektum participium flyttes til højre
c.	Sie wird ___ morgen eine Geschichte <u>erzählen</u> <i>Hun vil i morgen en historie fortælle</i>	infinitiv flyttes til højre

d.	Sie wird ___ ___ morgen eine Geschichte <u>erzählt haben</u> <i>Hun vil i morgen en historie fortalt have</i>	perf. participium + infinitiv flyttes til højre
e.	Sie ___ las gestern eine Geschichte <u>vor</u> <i>Hun læste i går en historie højt</i>	løst præfiks flyttes til højre
f.	Sie wird ___ morgen eine Geschichte <u>vorlesen</u> <i>Hun vil i morgen en historie højt-læse</i>	løst præfiks + infinitiv flyttes til højre

(18) Bisætninger

a.	... dass sie ___ gestern eine Geschichte <u>erzählte</u> <i>... at hun i går en historie fortalte</i>	finit verbum flyttes til højre
b.	... dass sie ___ ___ gestern eine Geschichte <u>erzählt hat</u> <i>... at hun i går en historie fortalt har</i>	perf. particip. + finit verbum flyttes til højre
c.	... dass sie ___ ___ morgen eine Geschichte <u>erzählen wird</u> <i>... at hun i morgen en historie fortælle vil</i>	infinitiv + finit verbum flyttes til højre
d.	... dass sie ___ ___ ___ morgen eine Geschichte <u>erzählt haben wird</u> <i>... at hun i morgen en historie fortalt have vil</i>	perf. participium + infinitiv + finit verbum flyttes til højre
e.	... dass sie ___ gestern eine Geschichte <u>vorlas</u> <i>... at hun i går en historie højt-læste</i>	løst præfiks + finit verbum flyttes til højre
f.	... dass sie ___ ___ morgen eine Geschichte <u>vorlesen wird</u> <i>... at hun i morgen en historie højt-læse vil</i>	løst præfiks + infinitiv + finit verbum flyttes til højre

(19) Hovedsætninger (uden spidsstillet subjekt)

a.	<u>Gestern hat</u> sie ___ ___ ___ eine Geschichte <u>erzählt</u> <i>I går har hun en historie fortalt</i>	adverbial flyttes til venstre + finit verbum flyttes til venstre + perf. part. flyttes til højre
b.	<u>Eine Geschichte hat</u> sie ___ ___ gestern ___ <u>erzählt</u> <i>En historie har hun i går fortalt</i>	objekt flyttes til venstre + finit verbum flyttes til venstre + perf. part. flyttes til højre

For at komme fra en grundlæggende SVO-ordstilling til de forskellige ordstillinger som faktisk findes i tysk ville man være nødt til at antage et betragteligt antal flytninger. Bemærk fx at selvom den grundlæggende ordstilling ville have verbet før objektet, ville det alligevel være nødvendigt at antage ikke kun en flytning af verbet til højre, (18a), men også en flytning af verbet til venstre, (19a,b).

Lad os nu se på hvor meget nemmere det er at aflede de forskellige ordstillinger hvis vi antager at den grundlæggende ordstilling på tysk er SOV (fra Wöllstein-Leisten et al. 1997:28-32, se også Vikner 2001:87-124 & 2005b):

(20) samme data som (17)

a.	Sie <u>erzählte</u> gestern eine Geschichte ___ <i>Hun fortalte i går en historie</i>	finit verbum flyttes til venstre
----	--	----------------------------------

b.	Sie <u>hat</u> gestern eine Geschichte erzählt ____ <i>Hun har i går en historie fortalt</i>	finit verbum flyttes til venstre
c.	Sie <u>wird</u> morgen eine Geschichte erzählen ____ <i>Hun vil i morgen igår en historie fortælle</i>	finit verbum flyttes til venstre
d.	Sie <u>wird</u> morgen eine Geschichte erzählt haben ____ <i>Hun vil i morgen en historie fortalt have</i>	finit verbum flyttes til venstre
e.	Sie <u>las</u> gestern eine Geschichte vor ____ <i>Hun læste i går en historie højt</i>	finit verbum flyttes til venstre
f.	Sie <u>wird</u> morgen eine Geschichte vorlesen ____ <i>Hun vil i morgen en historie højt-læse</i>	finit verbum flyttes til venstre

(21) **samme data som (18)**

a.	... dass sie gestern eine Geschichte <u>erzählte</u> ... at hun i går en historie fortalte	ingen flytninger nødvendige
b.	... dass sie gestern eine Geschichte erzählt <u>hat</u> ... at hun i går en historie fortalt har	ingen flytninger nødvendige
c.	... dass sie morgen eine Geschichte erzählen <u>wird</u> ... at hun i morgen en historie fortælle vil	ingen flytninger nødvendige
d.	... dass sie morgen eine Geschichte erzählt haben <u>wird</u> ... at hun i morgen en historie fortalt have vil	ingen flytninger nødvendige
e.	... dass sie gestern eine Geschichte vor <u>las</u> ... at hun i går en historie højt-læste	ingen flytninger nødvendige
f.	... dass sie morgen eine Geschichte vorlesen <u>wird</u> ... at hun i morgen en historie højt-læse vil	ingen flytninger nødvendige

(22) **samme data som (19)**

a.	<u>Gestern hat</u> sie ____ eine Geschichte erzählt ____ <i>I går har hun en historie fortalt</i>	adverbial flyttes til venstre + finit verbum flyttes til venstre
b.	<u>Eine Geschichte hat</u> sie gestern ____ erzählt ____ <i>En historie har hun i går fortalt</i>	objekt flyttes til venstre + finit verbum flyttes til venstre

For at komme fra en grundlæggende SVO-ordstilling til de forskellige ordstillinger som faktisk findes i tysk vil man kun være nødt til at antage et forholdsvis lille antal forskellige flytninger. Bemærk fx at et finit verbum udelukkende flyttes til venstre, (20) og (22), aldrig til højre.

Hermed har jeg fremlagt det teoretiske ræsonnement der ligger bag min (og mange andres) antagelse af at tysk (og hollandsk og frisisk) er SOV-sprog, ikke SVO. Fordelen ved at skelne mellem skandinavisk og engelsk som **SVO** og hollandsk, frisisk og tysk som **SOV** er at det muliggør yderligere generaliseringer. En af disse generaliseringer er at germanske **SVO**-sprog altid placerer det finitte hjælpeverbum *have* til venstre for verbalfrasen i bisætninger, (23), mens germanske **SOV**-sprog som oftest placerer det finitte hjælpeverbum til højre for verbalfrasen i bisætninger, (24):

(23) SVO			hj.verb.	verbalfrasen
a.	Dansk	... fordi jeg	har	læst bogen
b.	Icelandic	... af því að ég	hef	lesið bókina
c.	English	... because I	have	read the book

(24) SOV			verbalfrasen	hj.verb.
a.	Dutch	... omdat ik	het boek gelezen	heb
b.	Frisian	... om't ik	it boekje lêzen	ha
c.	Tysk	... weil ich	das Buch gelesen	habe
		... because I	the book read	have

Dette kan formuleres således:

(25) SVO-sprog har kun ordstillingen **hjælpeverb-VP**, mens kun SOV-sprog kan have ordstillingen **VP- hjælpeverb**

Herudfra kan vi fx udlede den forudsigelse at hvis et germansk sprog har ordstillingen VO som på dansk (dvs. læse foran bogen), så vil det **ikke** have ordstillingen VP-hjv (dvs. læse bogen foran har). Med andre ord, vi forudsiger at intet germansk sprog kan have ordstillingen ... fordi jeg læst bogen har.

Et potentielt problem med denne forskel i grundlæggende ordstilling mellem tysk og dansk er at det nu kunne se ud som om disse to sprog er meget mere forskellige end de er "i virkeligheden". Det forholder sig imidlertid sådan at skønt denne analyse siger at de har forskellige grundlæggende ordstillinger (tysk er SOV, dansk SVO), så har de stadig nogle centrale egenskaber til fælles, fx vedrørende de to første positioner i hovedsætninger. Som vist i (7) for dansk (gentaget her som (26)) og i (22) for tysk (gentaget her som (27)) flytter det finitte verbum i hovedsætninger i begge sprog til anden position og fx objektet eller et adverbial (eller faktisk subjektet) flytter til første position.

(26)		①	②		
a.	<u>I går</u>	<u>havde</u>	Harry først købt billet ____		adverbial to ① + finit verb to ②
b.	<u>Billet</u>	<u>havde</u>	Harry først købt ____ i går		objekt to ① + finit verbum to ②

(27)		①	②		
a.	<u>Gestern</u> <i>I går</i>	<u>hat</u> <i>har</i>	sie ____ eine Geschichte erzählt ____	<i>hun en historie fortalt</i>	adverbial to ① + finit verbum to ②
b.	<u>Eine</u> <u>Geschichte</u> <i>En historie</i>	<u>hat</u> <i>har</i>	sie gestern ____ erzählt ____	<i>hun i går fortalt</i>	objekt to ① + finit verbum to ②

Min typologiske klassifikation er derfor den at både dansk og tysk er "verb-second" selvom dansk er SVO og tysk SOV. På den anden side har dansk og engelsk det til fælles at de begge er SVO, men engelsk er ikke "verb-second", hvilket kan ses af det faktum at den engelske version af fx (27a) ikke ville have verbet i anden position foran subjektet, men i tredje position efter subjektet:

(28) Yesterday she had told them a story

Jeg håber at det er lykkedes mig at vise at det ikke bare er teoretisk syntaks som kan have fordel af hjælp fra den komparative syntaks, men at komparativ syntaks også kan have stor fordel af teoretiske overvejelser – dette i en sådan grad at det er muligt at opstille klare typologiske forudsigelser, som koblingen mellem **SVO** og **hjelpeverb-VP**.

5. Konklusion

Jeg håber at have vist både hvor meget den teoretiske syntaks og den komparative syntaks har brug for hinanden, og hvor meget de tilsammen har at byde på.

Bibliografi

- Allan, Robin, Philip Holmes, & Tom Lundskaer-Nielsen (1995): *Danish, a Comprehensive Grammar*. London: Routledge.
- Arndt, Hans (2003): *Sproget: Hverdagens Mirakel*. Aarhus University Press
- Bach, Emmon, (1962): "The Order of Elements in a Transformational Grammar of German" in *Language* 38, 263-269.
- Bierwisch, Manfred (1963): *Grammatik des deutschen Verbs*, Akademie-Verlag, Berlin.
- Cheng, Lisa & Johan Rooryck (2000): "Licensing Wh- in situ", *Syntax* 3.1, 1-19.
- Chomsky, Noam (1977): "On Wh-Movement" in Peter Culicover, Thomas Wasow, & Adrian Akmajian (eds.), *Formal Syntax*, Academic Press, New York, 71-132.
- Diderichsen, Paul (1962): *Elementær Dansk Grammatik*. København: Gyldendal. (Første udg. 1946).
- Gould, Steven J. (1992): "Dinosaurs in the haystack", *Natural History* 101.3, 2-13.
- Greenberg, Joseph (1963): "Some universals of grammar with particular reference to the order of meaningful elements" in Joseph Greenberg (ed.): *Universals of Language*, MIT Press, Cambridge MA, 73-113.
- Hansen, Erik (1980): *Dæmonernes Port*. København: Hans Reitzel.
- Jørgensen, Henrik (2000) *Indføring i Dansk Syntaks*. Nordisk Institut, Aarhus Universitet. <<http://www.hum.au.dk/nordisk/lokal/pdf/syaug00.pdf>>
- Koster, Jan (1975): "Dutch as an SOV Language" in *Linguistic Analysis* 1, 111-136.
- Shermer, Michael (2001): "Colorful Pebbles and Darwin's Dictum", *Scientific American* 284.4, 38.
- Togebj, Ole (2003): *Fungerer denne sætning? Funktionel dansk sproglære*. København: Gads Forlag.
- Vikner, Sten (1987): "Case Assignment Differences Between Danish and Swedish". Robin Allan & Michael P. Barnes (eds.), *Proceedings of the Seventh Biennial Conference of Teachers of Scandinavian Studies in Great Britain and Northern Ireland*, University College London, London, 262-281. <www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/vikn87a.pdf>

- Vikner, Sten (1995): *Verb Movement and Expletive Subjects in the Germanic Languages*. New York: Oxford University Press.
- Vikner, Sten (2001): *Verb Movement Variation in Germanic and Optimality Theory*, "Habilitationsschrift", University of Tübingen. <www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/viknhabi.pdf>.
- Vikner, Sten (2005a): "Det finitte verbums position i dansk før og nu". Peter Widell & Mette Kunøe (eds.) *10. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, Nordisk Institut, Aarhus Universitet, 383-394. <www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/vikn05a.pdf>
- Vikner, Sten (2005b): "Immobile Complex Verbs in Germanic", *Journal of Comparative Germanic Linguistics* **8.1-2**, 83-115. <www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/vikn05b.pdf>
- Whaley, Lindsay (1997): *Introduction to typology: The unity and diversity of language*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Wöllstein-Leisten, Angelika, Axel Heilmann, Peter Stepan & Sten Vikner (1997): *Deutsche Satzstruktur*, Stauffenburg, Tübingen.